



SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 246/2023-38

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Petra Straku (sudca spravodajca) a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľov [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], a [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], obaja [REDAKOVANÉ], zastúpených Advokátskou kanceláriou URBAN GAŠPEREC BOŠANSKÝ, s. r. o., Havlíčkova 16, Bratislava, proti postupu Mestského súdu Bratislava III (pôvodne Okresného súdu Bratislava I) v konaní sp. zn. B1-4K/27/2014 (pôvodne sp. zn. 4K/27/2014) takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Bratislava I v konaní sp. zn. 4K/27/2014 **bolo porušené** základné právo sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd a právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Mestskému súdu Bratislava III **p r i k a z u j e** v konaní sp. zn. B1-4K/27/2014 **k o n a ť** bez zbytočných priet'ahov.
3. Sťažovateľom **p r i z n á v a** finančné zadost'učinenie každému z nich **3 000 eur**, ktoré im **j e** Mestský súd Bratislava III **p o v i n n ý** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Mestský súd Bratislava III **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľom trovy konania **796,28 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľov do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
5. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Sťažovatelia sa ústavnou sťažnosťou doručenu ústavnému súdu 20. apríla 2023 domáhali vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“) a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“). Tiež navrhovali prikázať okresnému súdu konať bez zbytočných prietahov, priznať finančné zadost'učinenie každému z nich 10 960 eur a náhradu trov konania.

II.

2. Z obsahu ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že okresný súd uznesením č. k. 4K/27/2014 z 27. októbra 2014 na návrh veriteľa [REDAKOVANÉ], vyhlásil na majetok dlžníka [REDAKOVANÉ] (ďalej len „úpadca“) konkurz. Žalobca – správca konkurznej podstaty sa návrhom doručeným okresnému súdu 2. apríla 2015 domáhal uloženia povinnosti súčasnému konateľovi a pôvodným konateľom (sťažovateľom) zaplatiť v prospech všeobecnej podstaty sumu 6 640 eur z titulu porušenia povinnosti podať včas návrh na vyhlásenie konkurzu podľa § 74a zákona č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Sťažovatelia sú v procesnom postavení žalovaných. Okresný súd uznesením č. k. 4K/27/2014 z 12. apríla 2016 zaviazal súčasného konateľa a sťažovateľov zaplatiť do všeobecnej podstaty úpadcu sumu 6 640 eur a vo zvyšnej časti návrh zamietol. Krajský súd v Bratislave na odvolanie sťažovateľov uznesenie okresného súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Okresný súd uznesením č. k. 4K/27/2014 z 5. februára 2018 návrh zamietol. Proti rozhodnutiu okresného súdu podal 12. júna 2018 odvolanie žalobca.

3. Sťažovatelia argumentujú, že namietané konanie nie je ani po viac ako 8 rokov právoplatne skončené. Tiež tvrdia, že okresný súd dosiaľ nepredložil spis krajskému súdu. Na podporu svojej argumentácie uvádzajú, že okresný súd zaslal sťažovateľom výzvu na vyjadrenie 16. decembra 2021, teda po viac ako troch rokoch od podania odvolania žalobcu (12. júna 2018). Vyjadrenie žalobcu z 27. decembra 2021 bolo doručené sťažovateľom na repliku až 19. apríla 2023. Podľa názoru sťažovateľov vec nie je právne ani skutkovo zložitá na posúdenie a k dĺžke namietaného konania neprispeli. Sťažovatelia uviedli, že sťažnosť pre nečinnosť adresovanú predsedovi okresného súdu nepodali, pretože v judikatúre Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) nie je považovaná za účinný prostriedok nápravy.

III.

4. Ústavný súd uznesením č. k. III. ÚS 246/2023 z 11. mája 2023 prijal ústavnú sťažnosť sťažovateľov na ďalšie konanie v celom rozsahu.

5. Okresný súd vo vyjadrení uviedol, že spis je od 2. mája 2023 na krajskom súde pre účely rozhodnutia o odvolaní. Tiež uviedol, že v konaní došlo k opakovanej zmene zákonného sudcu 9. mája 2017, 15. júna 2020, 10. augusta 2020, 25. mája 2021 a 19. júla 2022.

6. Sťažovatelia v ďalšom podaní uviedli, že nesúhlasia s vyjadrením okresného súdu a v celom rozsahu sa pridriavajú argumentácie obsiahnutej v ústavnej sťažnosti. Aj napriek tomu, že sa spis nachádza na krajskom súde, považujú sťažovatelia za odôvodnené vysloviť príkaz okresnému súdu vo veci konať bez zbytočných prietahov, pretože po vrátení spisu z krajského súdu bude musieť okresný súd rozhodnúť o náhrade trov konania.

IV.

7. Dňa 1. júna 2023 nadobudol účinnosť zákon č. 150/2022 Z. z. o zmene a doplnení niektorých zákonov v súvislosti s novými sídlami a obvody súdov (tzv. nová súdna mapa), ktorým bol v čl. VIII zmenený aj zákon č. 371/2004 Z. z. o sídlach a obvody súdov Slovenskej republiky a o zmene zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 371/2004 Z. z.“). Podľa § 18n ods. 2 písm. c) zákona č. 371/2004 Z. z. v znení účinnom od 1. júna 2023 sa agenda konkurzu a reštrukturalizácie z Okresného súdu Bratislava I presúva na Mestský súd Bratislava III.

8. Ústavný súd vo vzťahu k čl. 48 ods. 2 ústavy (rovnako k čl. 38 ods. 2 listiny a čl. 6 ods. 1 dohovoru) už judikoval, že formuláciou uvedenou v čl. 48 ods. 2 ústavy ústavodarca v základnom právnom predpise Slovenskej republiky vyjadril zhodu zámerov vo sfére práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov s právnym režimom súdnej ochrany podľa dohovoru (II. ÚS 71/97). Z uvedeného dôvodu preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (IV. ÚS 195/07).

9. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. K odstráneniu tohto stavu dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 221/04). Porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov sa skúma s ohľadom na okolnosti prípadu z pohľadu (i) právnej a faktickej zložitosti veci, (ii) správania účastníka a (iii) postupu súdu (I. ÚS 41/02). Ústavný súd (obdobne ako EŠLP) prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľov (rozsudok EŠLP z 30. 3. 2023 vo veci Roth Nevedálová proti Slovenskej republike, sťažnosť č. 50525/21, bod 11, obdobne nález IV. ÚS 465/2022).

10. Predmetom konania je návrh správcu konkurznej podstaty na uloženie sankcie (zaplatenie 6 640 eur) proti sťažovateľom z titulu porušenia povinnosti podať včas návrh na vyhlásenie konkurzu. Ústavný súd považuje za potrebné uviesť, že konkurzné konanie nie je možné považovať za štandardné občianskoprávne konanie, a to z hľadiska odlišného plynutia zákonných lehôt, počtu subjektov uplatňujúcich svoje pohľadávky, postupu pri speňažovaní majetku úpadcu a uplatňovaní pohľadávok úpadcu (I. ÚS 428/13). Konkurzné konanie je z pohľadu právnej úpravy časovo a fakticky náročný proces. V správaní sťažovateľov neboli zistené také skutočnosti, ktoré by významne vplývali na celkovú dĺžku konania. Ústavný súd sťažovateľom vytkol, že sa nepokúsili upozorniť predsedu okresného súdu na zbytočné prietahy, čo zároveň zohľadnil pri priznaní primeraného finančného zadosťučinenia. So sťažovateľmi treba súhlasiť, že takáto sťažnosť nie je z pohľadu judikatúry EŠLP účinným prostriedkom nápravy, no prax potvrdzuje, že predsedovia súdov efektívne pôsobia na sudcov dotknutých namietanými prietahmi.

11. Ústavný súd hodnotil celkovú dĺžku konania v trvaní viac ako deväť rokov. Z vyjadrenia mestského súdu vyplýva, že návrh správcu konkurznej podstaty bol okresnému súdu doručený 3. júna 2014. Okresný súd o návrhu správcu konkurznej podstaty rozhodoval dvakrát, a to uznesením z 12. apríla 2016 a uznesením z 5. februára 2018. Krajský súd v poradí prvé rozhodnutie okresného súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie s odôvodnením, že správca konkurznej podstaty musí v namietanom konaní svoj nárok proti sťažovateľom (bývalým konateľom) preukázať. Z dôvodu podaného odvolania správcom konkurznej podstaty je spis od 2. mája 2023 znova na krajskom súde.

12. Pri hodnotení toho, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priet'ahom a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, je potrebné posudzovať dĺžku konania ako celok, nielen preskúmať jednotlivé fázy konania (rozsudok ESĽP z 15. 3. 2005 vo veci Bako proti Slovenskej republike, sťažnosť č. 60227/00, rozsudok ESĽP z 15. 2. 2011 vo veci Bubláková proti Slovenskej republike, sťažnosť č. 60227/00, tiež rozhodnutia ústavného súdu č. k. I. ÚS 103/2019, I. ÚS 282/2019 a III. ÚS 533/2021).

13. Súčasná zákonná sudkyňa vo vyjadrení poukázala na nadmernú vyťaženosť súdneho oddelenia. Poukázala tiež na skutočnosť, že je viazaná zákonnými lehotami na rozhodnutie, a preto nie je podľa jej názoru možné rozhodovať vo všetkých veciach včas. Ústavný súd už vyslovil, že systémové nedostatky pri správe súdnictva bez ohľadu na to, ktorý zo štátnych orgánov za ne zodpovedá, nemôžu byť dôvodom neuznania základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov a nezbavujú Slovenskú republiku zodpovednosti za priet'ahy (II. ÚS 481/2017). Zmyslom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov nie je pomenovanie príčin priet'ahov v konaní alebo vyvodenie zodpovednosti vo vzťahu k stranám, ich advokátom, sudcom, súdnej administratíve, predsedom súdov či k rezortnému ministerstvu (III. ÚS 103/2021, III. ÚS 661/2022).

14. K celkovej dĺžke konania prispela aj opakovaná zmena zákonného sudcu 9. mája 2017, 15. júna 2020, 10. augusta 2020, 25. mája 2021 a 19. júla 2022. Z judikatúry ústavného súdu vyplýva, že opakované pridel'ovanie veci zákonným sudcom na prerokovanie a rozhodnutie nemožno považovať za relevantnú procesnú aktivitu okresného súdu (II. ÚS 444/2014).

15. V súlade s ustálenou judikatúrou ústavného súdu (III. ÚS 243/2017, III. ÚS 451/2017, II. ÚS 481/2017) v prípadoch extrémnych priet'ahov v konaní dochádza k porušeniu práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov samotnou dĺžkou súdneho konania, ktorá predlžuje stav právnej neistoty do takej miery, že sa právo na súdnu ochranu stáva iluzórnym, a teda ho ohrozuje vo svojej podstate (I. ÚS 39/00, I. ÚS 66/03, III. ÚS 113/07). Ak porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, resp. práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru dosiahne značnú intenzitu, môže tým dôjsť aj k porušeniu základného práva na súdnu ochranu (III. ÚS 59/2023, III. ÚS 154/2023). Ústavným súdom posúdené okolnosti odôvodňujú, aby vyslovil porušenie základného práva sťažovateľov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, čl. 38 ods. 2 listiny a čl. 6 ods. 1 dohovoru.

16. V doterajšom konaní možno za najzávažnejšie pochybenie považovať dlhodobé nepredloženie spisu na krajský súd pre účely rozhodnutia o odvolaní. Po vrátení veci z krajského súdu bude musieť okresný súd vykonať ďalšie administratívne úkony. Podľa judikatúry ESĽP ak nie je rozhodnuté o všetkých zložkách návrhu, prípad nie je uzavretý (rozsudok ESĽP z 28. 6. 2016

vo veci Čičmanec proti Slovenskej republike, sťažnosť č. 65302/11). Na základe uvedeného ústavný súd prikázal mestskému súdu vo veci konať bez zbytočných prieťahov [čl. 127 ods. 2 ústavy v spojení s § 133 ods. 3 písm. a) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“)].

V.

17. Sťažovatelia sa domáhali aj primeraného finančného zadost'učinenia 10 960 eur. Cieľom tohto inštitútu je dovriešenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany (IV. ÚS 210/04). Zohľadňujúc konkrétne okolnosti posudzovanej veci, predmet posudzovaného konania, povahu a význam dotknutých práv, namietanú dĺžku konania (viac ako deväť rokov), ako aj vlastnú judikatúru týkajúcu sa výšky priznávaného finančného zadost'učinenia (III. ÚS 336/2021, III. ÚS 590/2022, III. ÚS 108/2023), ústavný súd považoval za spravodlivé priznať sťažovateľom finančné zadost'učinenie každému z nich 3 000 eur [§ 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde].

18. Ústavný súd priznal sťažovateľom nárok na náhradu trov konania podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde v celkovej sume 796,28 eur. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľov ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov [§ 1 ods. 3, § 11 ods. 3, § 13a ods. 1 písm. a) a c), § 18 ods. 3 vyhlášky]. Základná sadzba odmeny za jeden úkon právnej služby uskutočnený v roku 2023 je 208,67 eur a hodnota režijného paušálu je 12,52 eur. Sťažovateľom vznikol nárok na náhradu trov konania za tri úkony právnej služby vykonané v roku 2023 (prevzatie, príprava zastúpenia, podanie sťažnosti a repliky).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 7. septembra 2023

Robert Šorl
predseda senátu